

Anayasal, kurumsal ve ekonomik çürüme

Saygın Anayasa hukukçularından Prof. Dr. Sn. Ergun Özbudun hocanın 10 Ocak 2022 tarihli “Perspektif” adlı web sitesinde “Anayasal ve Kurumsal Çürüme” başlıklı bir makalesi yayınlandı. Söz konusu makalede vurgulanan hususlar, anayasal ve kurumsal çürümelerin ekonomide yaşananlarla paralel seyrettiği ve belki de onların bir sonucu olarak meydana geldiği izlenimi doğurmaktadır. “Anayasal Çürüme” kavramının uluslararası siyaset literatürüne girmesine neden olan kişi ABD Yale Üniversitesi anayasa hukuku profesörü Jack Balkin olmuştur. Tezinin ana fikrini şöyle özetleme mümkün; “Anayasal çürüme ile birlikte siyasal sistem aynı anda hem daha az demokratik hem de daha az cumhuriyetçi haline gelmektedir. Çünkü iktidarlar kendilerinin iktidar sürelerini uzatarak destekleyicilerini memnun etmeye çalışırlar. Halkın çoğunluk iradesine kayıtsız kalıp kamu iyiliğini gerçekleştirmeye çok bağlı kalmazlar.” Bu çürümeyi hızlandıran Jack Balkin’in deyimi ile mahşerin dört atlısı şöyle sıralanabilir; devlet kurumlarına karşı güvenin zayıflaması, kutuplaşma, artan ekonomik eşitsizlik ve siyasal hezimetler. Özbudun hoca anılan makalesinde ülkemizde anayasal ve kurumsal çürümenin nasıl meydana geldiğini ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Hukuk metinlerinin biçimsel olarak makul olmasına karşın, evrensel hukuk standartlarına aykırı uygulamaların sayısının artmasını, masumiyet karinelerinin ihlalini ve kurumların yargı kararlarını uygulamamasına seyirci kalınması gibi örneklerin kolayca çoğaltılabileceğini belirtiyor.

Kurumsal olarak da Merkez Bankası, TÜİK, BDDK, YÖK, Yüksek Seçim Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlar kurumsal çürümenin örnekleri olarak sıralanmaktadır. “Anayasal çürüme ile kurumsal çürüme arasında yakın bir karşılıklı ilişkinin bulunduğu, 2017 anayasa değişikliği ile yaratılan tek adam rejiminin kurumsal çürümeyi hızlandırdığı, kurumsal çürümenin de rejimin tek adamın niteliğini daha da güçlendirdiği” sonucuna varılmaktadır.

Bizce bu iki ana eksenlerdeki çürüme ekonomide 2018 yılından bu yana yaşanan ekonomik krizlerin ve dolayısıyla ekonomik çürümenin de meydana gelmesine neden olmuştur. Zira bu çürüme sonucunda “Ehliyet ve Liyakat”in yerini “İtaat ve Sadakat” almış nepotizm yaygınlaşmış ve etik kuralların uygulanmasından uzaklaşmıştır. Düzenleyici ve denetleyici kurumların bu fonksiyonları zaafa uğramış, gününbirlik ekonomik kararlar sürekli değiştirilerek (Para politikasındaki sürekli odak değişiklikleri,

birbirleriyle çelişen bütünsellikten uzak karar ve uygulamalar) istikrar ve güven tesis edilememiştir. Toplumda kutuplaşma, kişi başına düşen milli gelirden sürekli azalma, gelir ve servet eşitsizliğinde artma ile birlikte enflasyon problemi çözülememiş ve orta gelir tuzağında kalınmaya devam edilerek finansal ve fiyat istikrarı oluşturulamamıştır. Bunun sonucunda optimum makroekonomik dengelere bir türlü ulaşamamıştır. Orta sınıftaki vatandaşların sayısının küçük bir azınlık bölümünün üst sınıfa, büyük bir kısmının da alt sınıfa doğru yönelmesi gibi bir sonuçla karşı karşıya kalınmıştır. Fakirleştiren büyüme kavramı gündeme oturmuş, gelir ve servet dağılımındaki eşitsizlikler daha da artmış ve genç işsizlik oranı ile dolarizasyon bir türlü azaltılmamış, aksine artmıştır. Orta sınıfın küçüldüğü yeni bir toplumsal yapıya neden olan ekonomik çürüme sonucu popülizm ve entelektüel, toplumsal vasatlık hakim olmuştur.

Buradan çıkışın yolu karmaşık değil, umutsuzluğa da kapılmamak gerekiyor. Yapılması gereken; anayasal ve kurumsal uygulamaları evrensel hukuk ve demokrasi standartlarının ışığında, bilime ve çağdaş gelişime uygun politikalara dönmek, itaat ve sadakat yerine liyakat ve ehliyetten uzaklaşmamak ve nepotizme son vermekle işe başlamak. Bunların yapıldığında göreceğiz ki güven ve istikrar tekrar tesis edilecek, kur, faiz, enflasyon sarmalından yavaş yavaş uzaklaşılacak ve toplumun en alt kesimlerine daha fazla kaynak ayırabilme imkânına kavuşacağız. Unutmayalım ki orta sınıfın nüfus içindeki payının sürekli azaldığı toplumların sosyolojik ve ekonomik problemlerden başlarını kaldırmaları mümkün değildir.